ДУХОВНА БИБЛИОТЕКА

ДРЕВНА ВЕРА ЗА САВРЕМЕНОГ ЧОВЕКА

Откривање англиканске хришћанске традиције

кроз Јеванђеље, богослужење и свакодневни живот

За православне и друге хришћанске читаоце

anglican.rs · 2026.

О ОВОМ ИЗДАЊУ

Ова књижица је намењена личном читању, разговору у групи и упознавању англиканске хришћанске традиције. Не представља званичан вероисповедни, канонски или богослужбени документ било које цркве.

Библијски текстови наведени су по књизи, поглављу и стиховима. Кратке молитве у књижици ауторски су текстови и нису преузете из службених богослужбених књига.

Како читати: свако поглавље има библијски путоказ, питање за размишљање и кратку молитву. Можете га читати самостално или у мањој групи.

Уредничка верзија • октобар 2026.

РЕЧ ЧИТАОЦУ

Можда волите црквена звона, али вам се понекад чини да је свет у коме она одјекују неповратно нестао. Можда верујете у Христа, а ипак се питате какве везе са вашим животом имају древни симболи вере, молитве настале пре много векова и богослужбени обичаји који су старији од држава у којима живимо. Можда сте православни верник који први пут чује за англиканство. Или сте хришћанин друге традиције који тражи дубљу, укорењенију молитву.

Ова књижица жели да почне управо ту — не од расправе, већ од питања: може ли древна вера бити жива данас?

Наш одговор је да може. Не зато што је све старо самим тим добро, нити зато што би прошлост требало да влада садашњошћу. Древна вера је жива онда када кроз њу поново слушамо Христа, када се у молитви учимо истини, у Евхаристији благодарности, а у односу са ближњима љубави.

Англиканска традиција настала је у преплету старог хришћанског наслеђа и историјских промена у Енглеској. У њој су остали значајни епископско устројство, древна хришћанска вероисповедања, црквена година и молитва заједнице. Обликовали су је и западно хришћанство и Реформација. То је истовремено извор њеног богатства и разлог због којег је није могуће поистоветити са православљем.

Овде нећемо говорити да су поделе безначајне. Нећемо тврдити да све англиканске цркве једнако верују или поступају, нити да су све заједнице које носе англиканско име чланице исте међународне црквене заједнице. Настојаћемо да будемо верни истини, а великодушни према људима.

Ако после читања пожелите да отворите Јеванђеље, посетите богослужење, разговарате са свештеником или поново почнете да се молите, ова књижица је испунила свој најважнији задатак.

САДРЖАЈ

1. Древно није исто што и застарело

2. Шта смо наследили од неподељене Цркве

3. Како је настао англикански пут

4. Свето писмо, предање и разум

5. Богослужење које обликује живот

6. Крштење, Евхаристија и знаци благодати

7. Епископи, свештеници и народ Божји

8. Јединство без уједначавања

9. Православље и англиканство: близина и разлике

10. Јеванђеље за понедељак ујутру

11. Мала школа свакодневне молитве

12. Позив на сусрет, не на препирку

Додатак: седам дана молитве · речник појмова · десет искрених питања · извори

01 / ПОГЛАВЉЕ

Древно није исто што и застарело

Библијски путоказ: Лука 24, 13–35

Човек који живи данас свакога јутра среће свет који од њега нешто тражи. Телефон га позива да одговори. Вести га позивају да страхује. Посао га позива да жури. Понекад и одмор постане задатак: потребно је отпутовати, снимити, поделити, показати другима да смо срећни. У том свету, молитва из старе богослужбене књиге може изгледати као предмет из музеја.

Па ипак, човекова најдубља питања нису нова. Зашто страдају добри људи? Шта да радим са кривицом? Где је Бог када га не осећам? Могу ли волети некога ко ме је повредио? Има ли наде јаче од смрти? Ово су питања због којих су људи већ у првим вековима хришћанства слушали апостоле, окупљали се на молитву и ломили хлеб.

Причу о ученицима на путу за Емаус можемо читати као причу о сваком времену. Они ходају сломљеног срца. Верују да су разумели догађаје, а њихово разумевање се распало. Васкрсли Христос долази међу њих, разговара са њима, тумачи Писма и постаје им препознатљив при ломљењу хлеба. Древна хришћанска пракса читања Писма и евхаристијског сабрања има ту дубоку логику: вера није само информација о Богу, него сусрет који преображава наш поглед.

Традиција није замрзнут тренутак. Она више личи на реку која тече кроз поколења. Река има извор, али не остаје на једном месту. Ако прекинемо њен ток, губимо памћење. Ако одбијемо да видимо нове обале, губимо способност да служимо живим људима. Црквена прошлост има смисла само ако нам помаже да данас живимо истину Јеванђеља.

У англиканској духовности постоји нарочита привржености заједничкој молитви: верници моле псалме, слушају библијска читања, исповедају веру и благодаре Богу не зато што сваки пут

осећају исто, већ зато што припадају заједници која се моли и када појединац нема речи. У томе православни читалац може препознати нешто блиско сопственом искуству: Црква нас носи онда када наша лична снага посустане.

Понекад кажемо да нам је потребна „нова вера за ново доба“. Можда је тачније рећи да нам је потребно обновљено срце за истину која нас је већ чекала. Није ствар у повратку у историјску прошлост коју не можемо поновити. Ствар је у томе да проналазимо дубину испод површине.

Питајте се: када сам последњи пут био у тишини довољно дуго да чујем сопствено срце? Не морате одмах променити живот. Можда је довољно да данас пет минута проведете без екрана, са једном страницом Јеванђеља и једном једноставном молитвом.

За размишљање: Шта за мене значи „древно“: нешто што ме ограничава или нешто што ме укорењује?

Молитва: Господе Исусе Христе, у свету журбе научи ме да препознам Твоје присуство. Отвори мој ум за Писмо и моје срце за ближњег. Амин.

02 / ПОГЛАВЉЕ

Шта смо наследили од неподељене Цркве

Библијски путоказ: Дела апостолска 2, 42–47; 1. Коринћанима 12, 12–27

Пре него што се појавила реч „англикански“, пре него што су се хришћани поделили на многе заједнице и пре него што су настајале националне границе које познајемо, постојала је Црква која је исповедала васкрслога Христа. Та рана Црква није била без проблема. Нови завет сведочи о неспоразумима, споровима, слабостима и покајању. Њена светост није лежала у томе што су сви њени чланови били савршени, него у верности Богу који их је окупљао.

Из те заједничке историје потиче много тога што различити хришћани и данас препознају као своје: Свето писмо Старог и Новог завета, вера у Свету Тројицу, исповедање Исуса Христа као истинитог Бога и истинитог човека, крштење, евхаристијско сабрање, молитва Господња, псалми, служба епископа, презвитера и ђакона, као и празнични ритам сећања на Христов живот.

Никејско-цариградско исповедање вере, које је настало у оквиру васељенских сабора четвртог века, представља темељну тачку заједничког језика. Англиканске цркве га исповедају, као и православне. То не значи да су сва каснија богословска питања решена, али значи да разговор не почиње од нуле. Он почиње од Христа, од Тројице и од крштењског исповедања вере.

Нарочито је драгоцено откриће да је богослужење старије од наших савремених подела. Читање апостолских и јеванђелских текстова, заједнички одговори народа, молитвени покрет од покајања ка благодарности, благосиљање и отпуст — све то у различитим облицима открива породичне сличности. Ипак, историјски развој

западних и источних обреда није истоветан; њихове различите молитве, чинови и богословски нагласци заслужују пажљиво изучавање.

Када англиканци говоре о „католичности“ Цркве, реч се овде употребљава у првобитном значењу саборности и васељенскости, а не као синоним искључиво за Римокатоличку цркву. У вероисповедању „једна, света, саборна и апостолска Црква“ изражава се тежња да хришћанска вера припада свим народима и временима. Како се та саборност заиста живи и ко може да је представља, остаје предмет озбиљног богословског разговора.

Зато заједничко наслеђе није изговор да кажемо да разлике нису важне. Оно нам пре налаже да о разликама говоримо без презира. Не можете разумети православље ако га сведете на иконе и појање; не можете разумети англиканство ако га сведете на енглеске обичаје. Обе традиције носе сложену историју, озбиљна богословска уверења и стварни духовни живот верника.

Једна од најлепших последица познавања древне Цркве јесте смирење. Схватамо да нисмо први који су читали Јеванђеље, да нисмо први који су се борили са сумњом и да нисмо последњи позвани да сведочимо. Стојимо у дугачком низу људи који су пре нас тражили Бога.

За размишљање: Да ли своју веру доживљавам као власништво моје групе или као дар који ме обавезује на љубав према другима?

Молитва: Боже отаца наших и Боже наше деце, дај да чувамо оно што је истинито, а да у другима не престанемо да видимо браћу и сестре створене по Твоме лику. Амин.

03 / ПОГЛАВЉЕ

Како је настао англикански пут

Библијски путоказ: Јован 17, 20–23

Англиканство се не може разумети једном реченицом. Није настало као потпуно нова вера, али није ни једноставно наставак неподељене Цркве без историјских прекида. Његови корени се налазе у хришћанском животу Енглеске, који се развијао вековима пре Реформације. Хришћанство је на Британским острвима постојало рано; римска мисија повезана са Августином Кентерберијским започела је 597. године и постала једна од пресудних тачака историје енглеске Цркве.

У шеснаестом веку наступиле су велике промене. Раскид енглеске круне са папском јурисдикцијом, политичке одлуке, богословске расправе и утицаји европске Реформације дубоко су преобликовали црквени живот. Било би сувише једноставно рећи да је све настало због једног владара, као што би било нетачно изоставити политичке сукобе. Историја англиканства садржи и државну силу, и мучна раздобља сукоба, и искрене напоре у обнови црквеног живота.

Посебно важан догађај била је појава *Књиге заједничких молитава* (*Book of Common Prayer*) 1549. године, коју је обликовао Томас Кранмер. Нова литургијска књига дала је значајно место молитви на језику народа и утицала на свакодневни ритам богослужења. Каснија издања, нарочито оно из 1662. године, постала су трајно наслеђе многих англиканских цркава. Уз њу су важни и Тридесет девет чланова вере, историјски теолошки документ Реформације; њихов савремени статус није једнак у свим англиканским провинцијама.

Шта је у свему томе остало древно? Исповедање Свете Тројице и Христовог оваплоћења, крштење и Евхаристија, епископско устројство, псалми, библијска читања, литургијска година, молитва Цркве и верност старим вероисповедањима. Шта је ново или

другачије? Посебна западна литургијска традиција, обликовање учења у доба Реформације, другачији односи ауторитета и црквене управе, као и широка унутрашња разноликост.

У деветнаестом и двадесетом веку англиканске цркве развијале су се широм света. Данас англиканство није само енглеска појава: живи у Африци, Азији, Америци, Океанији и Европи, у различитим културним облицима. Англиканска заједница (*Anglican Communion*) обухвата самоуправне цркве повезане историјом, богослужењем и одређеним структурама заједништва. Али не припада свака група која употребљава име „англиканска“ тој заједници. Статус конкретне локалне цркве потребно је проверити засебно.

Унутар англиканства говори се о евангеликалним, англокатоличким и другим нагласцима. Неки наглашавају библијску проповед и једноставност обреда; други свечану литургију, црквено предање и сакраментални живот. Неки успевају да живе у међусобном поштовању, а неки су у озбиљном спору. Та различитост може бити и богатство и искушење. Зато није довољно питати „шта верују англиканци?“ Треба питати и „која англиканска црква, који историјски документ и која богослужбена заједница?“

Англикански пут није понуда хришћанства без историје. То је позив да се, кроз једну одређену историју са свим њеним ранама и даровима, поново учимо верности Христу.

За размишљање: Да ли сам спреман да историју друге цркве упознам пре него што о њој донесем суд?

Молитва: Господе историје, сачувај нас од гордости над својом прошлошћу и од стида пред истином. Дај нам мудрост да из историје учимо покајање и верност. Амин.

04 / ПОГЛАВЉЕ

Свето писмо, предање и разум

Библијски путоказ: 2. Тимотеју 3, 14–17; Дела апостолска 17, 10–12

Када хришћанин отвори Библију, он не чита обичну стару књигу. Чита сведочанство које га упућује на живога Христа. Али како разумети оно што је написано пре толико векова, на језицима и у културама различитим од наших? Шта учинити када се тумачења разилазе? Управо ту англиканска традиција често наглашава однос Светог писма, предања и разума.

Ова три појма понекад се погрешно приказују као три једнака гласа између којих човек може произвољно да бира. Званично представљање англиканског богословског метода наглашава да Писмо има темељно место и служи као највише мерило вере, док се тумачи у живом контексту предања и уз одговорну употребу разума. Разум није дозвола да из Јеванђеља издвојимо само оно што нам се допада. Предање није изговор да заборавимо Библију. А Библија није позив да игноришемо векове њеног читања у Цркви.

Замислимо верника који чита Христову заповест о љубави према непријатељима. Писмо му доноси заповест коју није сам измислио. Предање му показује како су ту заповест разумевали светитељи, духовни писци и заједнице кроз векове. Разум му помаже да одговорно разликује опраштање од пристајања на насиље, доброту од наивности, истину од изговора. Тако древна реч постаје конкретна у животу који је овде и сада.

Православни читалац може препознати сродно уверење: Свето писмо се не чита изван живота Цркве. Истовремено, постоје разлике у схватању богословског ауторитета, природе Светог предања, саборских одлука и начина на који цркве доносе обавезујуће судове. Те разлике не треба сакривати лепом, али сувише општом реченицом да се „сви слажемо“.

Англикански приступ најбоље се разуме у пракси. Верник не чита Јеванђеље само онда када има недоумицу. Он га слуша у литургији, прати читања кроз годину и враћа се псалмима у јутарњој и вечерњој молитви. Понављање није бесмислено: као што се у музици исти мотив продубљује новим слушањем, тако се и библијски текст мења у нашем искуству док ми сазревамо.

Ипак, разумевање није поседовање свих одговора. Можемо бити озбиљни у вери, а скромни у говору. Тамо где Црква исповеда темељну истину, треба је јасно именовати. Тамо где хришћани воде сложену расправу, треба рећи да је то расправа. Није слабост признати да нешто још не знамо.

Покушајте овако: прочитајте један одломак Јеванђеља три пута. Први пут питајте шта текст заиста каже. Други пут шта је значио првим слушаоцима. Трећи пут шта од вас данас тражи. Затим не журите са закључком. Претворите прочитано у молитву.

> **За размишљање:** Када читам Библију, тражим ли да ме потврди или да ме преобрази?
>
> **Молитва:** Господе, дај ми љубав према Твојој речи, поштовање према мудрости Цркве и разум који служи истини, а не сопственој сујети. Амин.

05 / ПОГЛАВЉЕ

Богослужење које обликује живот

Библијски путоказ: Псалам 95; Лука 4, 16–21

У храм понекад улазимо носећи дан који је био тежак. Немамо снаге за узвишене мисли. Тада нас богослужење не пита најпре како се осећамо; оно нам даје речи. Псалам говори о страху и нади. Молитва нас учи покајању. Читање нам показује да је свет већи од наших брига. Заједница нам говори да нисмо сами.

Англиканско богослужење баштини западнохришћанску литургијску традицију и историју *Књиге заједничких молитава*. Јутарња и вечерња молитва, често називане *Daily Office*, повезују псалме, библијска читања, славословља и заједничка мољења. Тај молитвени ритам није резервисан само за манастир. Можеући у дом, у скроман простор између поласка на посао и почетка дана, у вечерњу тишину породице или у тренутак када је човек сам.

На недељној служби многи англиканци доживљавају Евхаристију као средиште сабрања. Служба обично обухвата читања из Писма, проповед, молитве народа, исповедање вере и евхаристијску молитву. Постоје, међутим, разлике међу провинцијама и парохијама: негде су обреди свечани, са појањем, одеждама, свећама и тамјаном; негде су једноставнији. Није свака англиканска служба истог облика.

Православни посетилац може уочити сличности у свечаности, црквеном календару и смислу за тајну, али ће приметити и разлике у структури, текстовима и богословским формулацијама. Сличност обреда не значи аутоматски пуно црквено јединство. Управо зато треба ући са поштовањем, слушати и питати, а не брзоплето закључити да је „исто“ или „потпуно туђе“.

Једна од важних лепота литургије јесте то што нас учи да вера није стална импровизација. Нека молитва је написана давно зато што је неко пре нас открио речи за оно што ми тек сада пролазимо. Понекад

ћемо те речи изговарати без јаког осећања, али и тада могу да нас образују. Као што дете учи језик слушајући друге, тако се душа учи језику благодарности, покајања и наде.

Црквена година показује да време није само низ рокова. Адвент ишчекује, Божић слави оваплоћење, Велики пост позива на покајање, Васкрс објављује живот, Педесетница подсећа на дар Духа Светога. Називи и распоред појединих периода разликују се у источним и западним календарским традицијама, али је основни позив исти: да Христови догађаји обликују наше време.

Не треба, ипак, мешати лепоту форме са духовном зрелошћу. Раскошно богослужење може бити праћено хладним срцем, а једноставно дубоком вером. Традиција нас позива да спољашњи облик и унутрашњи живот не раздвајамо.

За размишљање: Може ли ме редовна молитва носити и онда када немам нарочито молитвено расположење?

Молитва: Боже, прими речи које изговарам и тишину коју не умем да испуним. Нека ме заједничка молитва учи да живим за Тебе и друге. Амин.

06 / ПОГЛАВЉЕ

Крштење, Евхаристија и знаци благодати

Библијски путоказ: Римљанима 6, 3–4; 1. Коринћанима 11, 23–26

Хришћанство није само скуп идеја. Ми слушамо, али и видимо; верујемо, али се и крштавамо; молимо се, али и примамо хлеб и вино у светом сабрању. Бог се сусреће са човеком који није само ум већ и тело, сећање, однос и заједница.

Крштење и Евхаристија имају средишње место у англиканској традицији. Историјски англикански документи посебно говоре о ова два велика сакрамента Јеванђеља, установљена од Христа. Крштење је улазак у хришћански живот и заједницу вере; Евхаристија је благодарење у којем Црква прима Христов дар и објављује Његову смрт и васкрсење. Англиканци уопштено не схватају сакраменте као пуке украсе или празне симболе, иако се конкретна објашњења Христовог присуства и начина благодатног деловања разликују међу богословским струјама.

Православна традиција говори о светим тајнама и има своју развијену светотајинску теологију, при чему се обично говори о седам главних светих тајни. У класичној англиканској формулацији крштење и Евхаристија издвајају се као два сакрамента која је Господ установио у Јеванђељу. Обреди потврђења, покајања и исповести, брака, рукоположења и молитве над болеснима постоје у различитим англиканским облицима, али се њихов статус и објашњење не изједначавају једноставно са православним системом седам тајни. Нити је исправно рећи „англиканци имају само две свете ствари“, нити да је разлика у терминологији без икакве богословске тежине.

Најважније је да у средишту сакраменталног живота не видимо себе, него Христову верност. Вода крштења говори о дару новога живота

који не можемо сами себи произвести. Хлеб и вино Евхаристије говоре о благодарности и заједништву које примамо, а не освајамо заслугама. Вера је одговор на благодат, а не трговина са Богом.

Неко ће упитати: „Да ли православни хришћанин може једноставно да приступи англиканском причешћу?“ На то се не може одговорити општом реченицом. Правила о евхаристијском гостопримству разликују се међу англиканским црквама, а православна канонска дисциплина по правилу не допушта православнима причешћивање у заједницама са којима немају пуно евхаристијско јединство. Зато је потребно уважити дисциплину сопствене Цркве и правила заједнице коју посећујете. Посета и молитвено присуство не морају подразумевати приступање причешћу.

Исто важи и за питање признавања рукоположења или сакрамената друге традиције: то су сложена богословска и канонска питања о којима цркве не доносе једнаке судове. Озбиљан сусрет почиње тиме што не претварамо спорна питања у рекламне слогане.

И поред тих ограничења, сусрет са туђом литургијском праксом може нам продубити сопствену благодарност. Када видимо људе како прилазе молитви са поштовањем, можемо се подсетити да свако од нас стоји пред тајном већом од свога разумевања.

За размишљање: Да ли приступам молитви и светињи као нечему што поседујем или као дару који ме мења?

Молитва: Господе Исусе Христе, научи ме благодарности за дар живота, за крштење и за све начине на које ме позиваш у заједницу са Собом. Сачувај ме од површности пред светим. Амин.

07 / ПОГЛАВЉЕ

Епископи, свештеници и народ Божји

Библијски путоказ: 1. Петрова 5, 1–4; 1. Коринћанима 12, 27–31

Када чујемо речи „епископ“, „свештеник“ и „ђакон“, можда прво помислимо на одежде, титуле и црквене зграде. Али Нови завет нас упућује на другачији почетак: на службу. Христос позива своје ученике да не мере величину влашћу над другима, већ спремношћу да другима служе. Свако црквено устројство мора изнова да се проверава тим мерилом.

Англиканска традиција у великом делу свога историјског живота чува три степена рукоположене службе: епископе, презвитере и ђаконе. Епископ има пастирску и надзорну службу у Цркви, презвитер руководи богослужбеним и пастирским животом поверене заједнице, а ђакон је посебно упућен на служење у богослужењу и свету. Ипак, стварно устројство, овлашћења и обрасци избора разликују се од провинције до провинције.

Православном вернику ово изгледа познато: и православна Црква има епископе, свештенике и ђаконе. Али историјски епископат у англиканском разумевању и православно схватање апостолског прејемства нису аутоматски истоветни по свим последицама. Англиканске цркве истичу континуитет епископске службе; православне цркве имају сопствене критеријуме за оцену црквености, учења и ваљаности рукоположења. Заједнички назив службе сам по себи не решава питање међусобног признавања.

Занимљиво место у многим англиканским црквама има учешће лаика у црквеном управљању. Синоди и друга сабрања могу да укључују епископе, клир и мирјане. Такав облик учешћа носи наду да Црква слуша своје чланове, али може донети и споре и напете расправе. Демократски поступак сам по себи није исто што и духовно

расуђивање. Као што власт без одговорности постаје опасна, тако и гласање без молитве и истине може бити површно.

Питања ко може бити рукоположен и како се служба разуме нису решена једнако широм англиканског света. Неке провинције рукополажу жене за свештенике и епископе, док друге то не чине. То је стварна разлика у пракси и богословском разумевању, а не ситница коју треба прећутати приликом упознавања конкретне заједнице. Читалац има право да о ставу одређене цркве добије јасан и проверљив одговор.

Па ипак, ма која организациона структура постојала, њена прва провера остаје еванђелска. Да ли људи у заједници могу да питају без страха? Да ли су слаби заштићени? Да ли се духовна власт врши с поштовањем? Да ли постоји одговорност за злоупотребе? Ниједна титула не може заменити пастирску љубав.

Можда је најважније да се сетимо да Црква није само свештенство. Крштени народ позван је на молитву, сведочење, милосрђе и одговорност. Живот Цркве не догађа се само испред олтара, него и за породичним столом, у болничкој соби, на послу, у сусрету са усамљенима.

> **За размишљање:** Да ли у Цркви тражим само ауторитет који ће мислити уместо мене или заједницу у којој и сам преузимам одговорност?
>
> **Молитва:** Христе, добри Пастиру, води оне који служе Цркви. Чувај их од гордости, а све нас од равнодушности. Научи нас да једни другима перемо ноге. Амин.

08 / ПОГЛАВЉЕ

Јединство без уједначавања

Библијски путоказ: Ефесцима 4, 1–6; Галатима 5, 22–23

Постоји лепа, али опасна илузија да ће хришћани бити јединствени тек када о свему буду говорили истим речима, певали исте песме и имали исте обичаје. Друга опасна илузија каже да је јединство могуће само ако престанемо да се питамо шта је истина. Ниједан од та два пута не води далеко.

Англиканска традиција развила је облике заједничког живота који понекад допуштају различите духовне нагласке у оквиру једне цркве. Једни се ослањају на свечано литургијско наслеђе, други на библијску проповед и мисионарску делатност, трећи на наглашену молитвену једноставност. У најбољем облику то може подсетити да Христова Црква окупља људе са различитим даровима.

Али различитост није вредност сама по себи. Тамо где постоји спор о темељном учењу или моралној пракси, не може се све решити позивом на љубазност. У савременом англиканском свету постоје озбиљне несугласице о тумачењу Библије, црквеној дисциплини, рукоположењу и појединим питањима сексуалне етике и брака. Различите провинције су усвојиле различите ставове. О томе треба говорити чињенично и пристојно, без тврдње да један локални став аутоматски представља све англиканце.

Оно што је ипак драгоцено јесте позив на разговор у којем се не умањује достојанство особе са којом се не слажемо. Хришћанска верност и хришћанска благост не би требало да буду непријатељи. Човек може чврсто држати своје уверење, а ипак у другом препознати савест, искуство, патњу и жељу за верношћу Богу.

Чикашко-ламбетски четвороугао, формулисан у деветнаестом веку, често служи као англикански оквир за разговор о јединству: Свето писмо, древна вероисповедања, крштење и Господња вечера, и историјски епископат. То није списак свега што сваки англиканац

икада верује; то је покушај да се именују битне тачке хришћанског заједништва. Занимљиво је да је документ настао у екуменском контексту, са жељом за превазилажењем подела, а не као манифест тријумфа над другим црквама.

Шта можемо научити из тога у својој парохији, породици, граду? Да започнемо разговор заједничком вером пре него што пређемо на спор. Да не мешамо љубав са одсуством јасних ставова. Да питамо пре него што осудимо. И да запамтимо да понекад није могуће решити црквени спор једним разговором, али је готово увек могуће не повредити човека непотребно.

Христова молитва за јединство није дозвола да истину заменимо компромисом без садржаја. Она је позив да истину тражимо као људи који желе заједништво, а не победу над братом.

За размишљање: Уме ли моја вера да буде истовремено уверена у истину и нежна према човеку?

Молитва: Боже мира, избави нас од гордости која се назива ревношћу и од равнодушности која се назива толеранцијом. Даруј нам истину прожету љубављу. Амин.

09 / ПОГЛАВЉЕ

Православље и англиканство: близина и разлике

Библијски путоказ: Римљанима 12, 9–18; Јован 13, 34–35

Православни читалац има право на најједноставније питање: „Ако је англиканство тако блиско древној вери, по чему се онда разликује од моје Цркве?“ Поштен одговор гласи: по више важних питања, а понегде и на начине који се разликују међу самим англиканцима.

Постоји стварна блискост у исповедању Свете Тројице, личности Исуса Христа, древних вероисповедања, читању Светог писма, крштењу, евхаристијском животу и поштовању ране Цркве. Многе англиканске заједнице чувају богослужбене облике који православном вернику делују сродно. Истовремено, англиканска литургијска традиција обликовала се на Западу и прошла кроз Реформацију. Њена историјска документа, праксе и институције нису исте као православне.

Питање ауторитета једна је од важних разлика. Православље своје учење разуме у оквиру Светог предања, васељенских сабора и живота помесних православних цркава. Англиканство наглашава врховно мерило Светог писма, древна исповедања, богослужбено наслеђе и различите облике провинцијског и синодалног одлучивања. Иако се реч „саборност“ употребљава у оба света, њени практични облици и богословска тумачења нису идентични.

У историји разговора посебно место има питање *Filioque* — додатка западној верзији Символа вере који говори о исхођењу Светога Духа „и од Сина“. Православна традиција овај додатак не прихвата у свом исповедању. У англиканском свету постојале су иницијативе да се у литургијским текстовима врати изворни облик Никејско-цариградског символа без тог додатка, али пракса није уједначена. То

је пример како историја може бити истовремено извор разлике и повод за озбиљан дијалог.

Постоје разлике и у молитвеном поштовању светих, употреби икона, учењу о сакраментима, црквеној дисциплини, рукоположењу и појединим питањима хришћанске етике. Неки англиканци негују поштовање светитеља и употребу икона, други то чине другачије или знатно мање. Зато је неправедно тврдити да „англиканци немају свеце“, као што би било нетачно рећи да сви имају исти однос према иконама као православни.

Православне цркве и англиканске цркве нису у општем пуном евхаристијском јединству. Постоји, међутим, дуг и озбиљан званични англиканско-православни богословски дијалог, започет 1973. године, који се бави управо стварним сличностима и тешкоћама. Дијалог није доказ да су сва питања решена. Он је знак да постоји смисао у стрпљивом тражењу разумевања.

За верника који жели да посети англиканску заједницу најбољи корак није поређење из друге руке него сусрет: дођите на јавно богослужење као гост, питајте која се богослужбена књига користи, како заједница разуме Символ вере, које је њено канонско устројство и каква су правила приступања причешћу. Својој православној парохији и духовнику останите искрени у погледу питања која вас занимају.

Поштовање не тражи да престанемо бити оно што јесмо. Оно тражи да о другом говоримо истинито.

> **За размишљање:** Да ли различитост схватам као опасност која забрањује сусрет или као позив да боље упознам и туђу и сопствену традицију?
>
> **Молитва:** Господе, научи нас да не градимо свој идентитет на презиру. Даруј црквама мудрост у дијалогу, верност истини и стрпљење љубави. Амин.

10 / ПОГЛАВЉЕ

Јеванђеље за понедељак ујутру

Библијски путоказ: Матеј 25, 31–46; Јаков 2, 14–18

Лако је волети идеју Цркве. Теже је опростити човеку који нас је увредио, поделити време са усамљеним, поштено одрадити посао или признати сопствену грешку. А управо ту, изван храмских зидова, древна вера показује да ли је постала живот.

Англиканска духовност у многим срединама наглашава повезаност богослужења и служења свету. Свето писмо које слушамо у недељу треба да одјекне у понедељак: у начину на који говоримо са колегом, у одлуци да не преваримо, у спремности да саслушамо човека са којим се не слажемо, у односу према сиромашнима и рањивима. То није јединствено англиканска идеја; то је сам захтев Јеванђеља. Али англиканско наслеђе нуди један од путева да га живимо организовано, кроз молитву, парохију, добротворни рад и одговорност.

Древна вера није носталгија за светом у којем људи нису имали интернет. Она се пита како бити хришћанин управо у свету интернета. Може ли човек сачувати пажњу када је све продаје? Може ли на друштвеним мрежама говорити истинито, без исмевања? Може ли одбити да тућу трагедију претвори у забаву? Може ли се бавити политичким питањима без мржње према људима? Може ли чувати породицу без оправдавања насиља или ћутања пред неправдом?

Молитва не решава сва друштвена питања непосредно. Али она може да нас обликује у људе који своје одлуке доносе одговорније. Псалми нас уче да не потискујемо тугу. Исповедање греха нас подсећа да сами можемо бити део проблема. Благодарност нас чува од уверења да нам све припада. Молитва за друге шири наш уски круг бриге.

Постоји искушење да доброчинство постане реклама за цркву. Помоћ ближњем није маркетиншки алат. Човек који је гладан, сам или болестан није средство да докажемо исправност своје традиције. Служимо му зато што је човек, а не зато што ће на крају похвалити нашу заједницу.

Можете почети врло скромно: одлучите да ове недеље једну особу саслушате без прекидања; једном човеку помогнете анонимно; једном се извините без оправдања; један оброк поједете са захвалношћу. Ако богослужење не мења наш однос према ближњима, можда га нисмо заиста чули.

За размишљање: По чему би моја породица и моје колеге приметили да сам се молио — не по мојим речима, него по мом поступању?

Молитва: Господе, не допусти да ме молитва удаљи од човека. Претвори моју благодарност у великодушност, моју веру у дело, а моје речи у мир. Амин.

11 / ПОГЛАВЉЕ

Мала школа свакодневне молитве

Библијски путоказ: Псалам 63; Лука 11, 1–4

Многи људи кажу: „Желео бих да се молим, али не знам одакле да почнем.“ Понекад мисле да за молитву морају имати посебно расположење, одређени простор или много времена. Међутим, историја хришћанства познаје једноставне ритмове молитве које је могуће прилагодити свакодневици.

Јутарња и вечерња молитва у англиканској традицији представљају два велика ослонца заједничке побожности. Њихов историјски облик сабира псалме, читања, молитвене одговоре и прозбе. Овде не доносимо званични текст *Књиге заједничких молитава*, него кратак лични предлог који се може користити као духовна вежба. Православни верник може задржати своје утврђено молитвено правило и овај предлог схватити као подстицај за пажљивије читање Писма, не као његову замену.

Ујутру, десет минута. Седните у тишини. Прекрстите се онако како је уобичајено у вашој традицији, ако вам то припада. У једној реченици захвалите за нови дан. Прочитајте неколико стихова псалма. Отворите Јеванђеље и прочитајте краћи одломак. Изаберите једну мисао коју желите да понесете у дан. Измолите молитву Господњу. Замолите Бога за мудрост у три конкретне обавезе које вас чекају.

Увече, десет минута. Искључите звук телефона. Сетите се једног добра које сте примили, једне грешке коју треба признати и једне особе којој желите добро. Прочитајте један псалам или неколико стихова из посланица. У тишини предајте Богу оно што не можете да поправите те вечери. Ако сте некога повредили, одлучите како ћете се сутра извинити. Завршите кратком молитвом за мир.

Шта ако један дан прескочите? Наставите следећег. Молитвени ритам није такмичење у савршенству. Његова сврха није да

створимо још један списак кривице, већ да се изнова окрећемо Богу. Неким људима одговара устаљени текст, другима краћа слободна молитва. Важно је да се не одрекнемо истинитости: боље је рећи „Боже, тешко ми је да се молим“ него глумити побожност.

Ако имате децу, молитва може бити кратка и једноставна. Ако сте сами, молитва вас повезује са хришћанима који се моле широм света. Ако пролазите кроз жалост, не тражите од себе радост на силу: псалми имају места и за плач. Ако сте оптерећени тескобом, молитва може бити извор утехе, али није замена за стручну помоћ када вам је потребна.

У традицији заједничке молитве најлепше је то што нас учи истрајности. Данас можда немамо шта да кажемо. Али речи псалма могу нас понети. Сутра ћемо у истом псалму чути нешто друго. Тако се вера продубљује незнатно, али стварно, као корен који расте испод земље.

За размишљање: Који је најмањи молитвени ритам који могу верно да чувам без притиска и самопрекора?

Молитва: Господе, научи ме да се враћам молитви и када сам расејан. Освети моје јутро, благослови мој рад и прими мој вечерњи мир. Амин.

12 / ПОГЛАВЉЕ

Позив на сусрет, не на препирку

Библијски путоказ: Јован 1, 35–39; 1. Петрова 3, 15–16

Када су први ученици желели да виде где Исус борави, добили су позив да дођу и виде. Тај једноставан покрет од питања ка сусрету остао је драгоцен и у историји Цркве. Нећемо разумети другу хришћанску традицију само читајући спискове разлика на интернету. Потребно је упознати људе, чути молитву, разговарати без страха и проверити шта заједница заиста учи.

Ако сте православни верник, упознавање англиканства не захтева да поричете сопствену веру, напуштате парохију или учествујете у обредима који нису у складу са дисциплином ваше Цркве. Можете читати, постављати питања и присуствовати јавним богослужењима као гост, уз поштовање правила домаћина и сопствене црквене припадности. Ако размишљате о озбиљнијим корацима, разговарајте са свештенством које познаје вашу ситуацију.

Ако сте већ англикански верник, сусрет са православном традицијом може вас подсетити на богатство источне литургије, богословља и молитве. То није разлог да украшавате сопствену праксу позајмљеним знацима без разумевања. Боље је пажљиво слушати, учити и поштовати оно што другом народу и Цркви припада.

Постоји и практично питање: којој цркви припада заједница коју посећујете? Назив „англиканска“ може означавати наслеђе, богослужбени стил или формалну припадност одређеној црквеној структури. То нису исте ствари. Слободно питајте: ко је надлежни епископ, којој провинцији или јурисдикцији заједница припада, да ли је у пуном заједништву са Англиканском заједницом, које литургијске књиге користи и где се могу прочитати њена верска начела? Добра заједница не би требало да се увреди због таквих питања.

Упознавање англиканства не мора почети великим одлукама. Можете кренути од једне молитве, једне странице Јеванђеља, разговора о вероисповедању или присуства богослужењу. Често ћете открити више постављајући једно пажљиво питање него слушајући сат времена полемике.

Није потребно да све разлике ишчезну да бисмо другоме пожелели мир. И није потребно да престанемо волети своју Цркву да бисмо поштено упознали другу. Древна вера није трофеј који једни узимају од других. Она је, у свом најдубљем смислу, непрестани позив на обраћење Христу.

Зато на крају ове књижице не стоји наредба: „Промени страну.“ Стоји позив: „Упознај, размисли, моли се, питај и поступај по савести.“ Тамо где је истина праћена љубављу, сусрет постаје дар чак и када још постоји неслагање.

За размишљање: Које питање бих волео да поставим хришћанину друге традиције — ако бих знао да ће ме саслушати са поштовањем?

Молитва: Господе Исусе Христе, буди са нама у сваком честитом разговору. Научи нас да слушамо, да сведочимо без наметања и да се радујемо свакоме ко искрено тражи Твоје лице. Амин.

Седам дана са древном вером

Овај једноставан путоказ може се користити самостално или у малој групи. Свакога дана прочитајте наведени библијски текст, проведите пет минута у тишини и предузмите један мали корак. Није потребно да све учините савршено.

Дан 1 — Слушање. Прочитајте Лука 24, 13–35. Питајте се где бих данас желео да препознам Христа. Корак: саслушајте једног човека без прекидања.

Дан 2 — Памћење. Прочитајте Дела апостолска 2, 42–47. Питајте се шта ме заједница вере учи. Корак: позовите старијег верника и замолите га да исприча једно духовно искуство.

Дан 3 — Реч. Прочитајте Псалам 119, 97–105. Питајте се који стих желим да носим кроз дан. Корак: запишите једну реченицу из Писма и вратите јој се увече.

Дан 4 — Благодарност. Прочитајте 1. Коринћанима 11, 23–26. Питајте се шта сам примио као дар. Корак: изговорите захвалност за три обичне ствари.

Дан 5 — Служење. Прочитајте Матеј 25, 31–40. Питајте се кога сам престао да примећујем. Корак: учините конкретно добро без објављивања.

Дан 6 — Јединство. Прочитајте Ефесцима 4, 1–6. Питајте се могу ли говорити истину без грубости. Корак: у разговору замените претпоставку искреним питањем.

Дан 7 — Позив. Прочитајте Јован 1, 35–39. Питајте се шта је мој следећи мали корак. Корак: посетите богослужење, прочитајте квалитетан текст о другој традицији или разговарајте са свештеником.

Мали речник

Англиканство: Хришћанска традиција историјски обликована у Цркви Енглеске, која се развила у више самоуправних цркава и струја широм света.

*Англиканска заједница (*Anglican Communion*):** Међународна породица самоуправних цркава у формалном заједништву; није истоветна свим организацијама које користе англиканско име.

Апостолско прејемство: Разумевање континуитета црквене службе и вере од апостолског времена. Различите традиције се не слажу у потпуности о његовом значењу и признавању.

Евхаристија: Благодарствено хришћанско сабрање око хлеба и вина по Христовом установљењу; средишњи чин богослужбеног живота бројних цркава.

Епископат: Служба епископа и црквено устројство које њихову пастирску и надзорну одговорност сматра важном.

*Књига заједничких молитава (*Book of Common Prayer*):** Утицајна англиканска литургијска књига, први пут објављена 1549. године, са различитим каснијим издањима и локалним верзијама.

Литургија: Устројена јавна молитва и богослужење Цркве; њени облици се разликују у источној и западној традицији.

Никејско-цариградски символ вере: Древно исповедање хришћанске вере повезано са прва два васељенска сабора, заједничка основа различитих хришћанских традиција.

Предање: Живот Цркве у којем се вера прима, тумачи, исповеда и преноси; теолошки се различито описује у разним традицијама.

Псалтир: Библијска књига псалама, основа хришћанске молитве кроз векове.

Сакрамент / света тајна: Чин црквеног живота повезан са видљивим знаком и благодаћу; тачна теолошка употреба појма није иста у свим хришћанским црквама.

Синод: Црквено сабрање које, у различитим устројствима, учествује у доношењу одлука о животу Цркве.

Чикашко-ламбетски четвороугао: Екуменски англикански оквир из 1886/1888. године који истиче Писмо, древна вероисповедања, два велика сакрамента Јеванђеља и историјски епископат.

Десет искрених питања о англиканству

1. Да ли су англиканци хришћани? Да. Англиканска традиција исповеда веру у Свету Тројицу и Исуса Христа, ослањајући се на Свето писмо и древна хришћанска вероисповедања.

2. Да ли је англиканство исто што и православље? Не. Постоје блискости у древној вери и појединим облицима богослужења, али и значајне историјске, догматске, дисциплинске и литургијске разлике.

3. Да ли је оно протестантско или католичко? Историјски је обликовано Реформацијом, али је сачувало многе католичке, односно древне западнохришћанске облике црквеног живота. Различите англиканске струје различито наглашавају то наслеђе.

4. Да ли англиканци имају епископе и свештенике? Велики део англиканства чува епископе, презвитере и ђаконе, али се теологија и дисциплина рукоположења могу разликовати.

5. Да ли имају литургију? Да. Богослужења могу бити веома свечана или једноставна, али у бројним заједницама постоје устаљени литургијски чинови и Евхаристија.

6. Да ли поштују светитеље и иконе? Не постоји потпуно једнообразна англиканска пракса. Неке заједнице негују молитвено сећање на светитеље и употребу икона; друге имају другачије нагласке.

7. Да ли сви англиканци имају исте ставове о савременим питањима? Не. Постоје озбиљна размимоилажења међу провинцијама и струјама, укључујући питања рукоположења и сексуалне етике.

8. Да ли свака „англиканска“ заједница припада Англиканској заједници? Не. Потребно је проверити њену јурисдикцијску и канонску повезаност.

9. Могу ли као православни верник посетити англиканско богослужење? Посета јавном богослужењу и учешће у евхаристијским тајнама нису исто. Треба поштовати дисциплину своје Цркве и правила заједнице коју посећујете.

10. Зашто бих уопште упознавао англиканство? Да бисте разумели другу хришћанску традицију, продубили сопствена питања и научили да истину тражите без предрасуда. Упознавање не обавезује на промену црквене припадности.

За даље читање и проверу

Ова књижица је популарни, духовно-образовни увод, а не службено вероисповедање, канонски приручник нити документ који говори у име свих англиканских цркава. За сложена питања препоручује се читање изворних докумената и разговор са надлежним свештенством. Следећи извори служе за проверу историјских и богословских тврдњи:

1. **Anglican Communion Office — What Anglicans Believe.** https://www.anglicancommunion.org/what-anglicans-believe/ — званични увод у темељна веровања и устројство англиканског света.

2. **Anglican Communion Office — History of Anglicanism.** https://www.anglicancommunion.org/history-of-anglicanism/ — историјска позадина и савремена глобална разноликост.

3. **Anglican Communion Office — The Role of Scripture, Tradition & Reason.** https://www.anglicancommunion.org/the-role-of-scripture-tradition-reason/ — појашњење англиканског богословског метода.

4. **Anglican Communion Office — The Chicago-Lambeth Quadrilateral.** https://www.anglicancommunion.org/the-chicago-lambeth-quadrilateral/ — четири елемента за разговор о хришћанском јединству.

5. **The Church of England — The Book of Common Prayer.** https://www.churchofengland.org/prayer-and-worship/worship-texts-and-resources/book-common-prayer — историјско и богослужбено наслеђе заједничке молитве.

6. **The Church of England — Articles of Religion.** https://www.churchofengland.org/prayer-and-worship/worship-texts-and-resources/book-common-prayer/articles-religion — историјски реформаторски документ.

7. **Anglican Communion Office — Anglican–Orthodox Dialogue.** https://www.anglicancommunion.org/ecumenical-dialogue/anglican-orthodox/ — историја и теме англиканско-православног разговора.

8. **Anglican Communion Office — Anglican Communion Q&A (2015).** https://www.anglicancommunion.org/media/145156/Anglican-Communion-QA-2015.pdf — разлика између англиканског наслеђа и формалног чланства у Англиканској заједници.

9. **Епископална англиканска заједница — Изјава о вери, нади и заједништву.** https://anglican.rs/izjava-o-veri-nadi-i-zajednistvu/ — локални текст

за упознавање саморазумевања заједнице; не треба га мешати са документом који обавезује целокупну Англиканску заједницу.

Сви библијски наводи наведени су по књизи, поглављу и стиховима; у тексту се користе ауторске парафразе, а не преузети дужи делови савремених превода.

Завршна реч

Можда сте ову књижицу узели у руке из радозналости. Можда сте тражили одговор на питање шта је англиканство. Можда сте желели да проверите да ли древни црквени живот има шта да каже вашем времену. Надам се да сте наишли на више од списка обичаја.

Најлепше у древној вери није њена старост. Најлепше је то што нас упорно враћа живоме Христу. Враћа нас Јеванђељу када смо уморни од буке, молитви када нам недостају речи, заједници када се затварамо у себе и љубави када бисмо радије доказивали сопствену праведност.

Понесите из ове књижице једну ствар: веру не чувамо тако што престајемо да постављамо питања, него тако што их учимо постављати пред Богом, у истини и са смирењем. У том духу могу се сретати и православни, и англикански, и други хришћански верници — не као противници који траже слабост другог, него као људи који знају колико им је потребна Божја милост.

Завршна молитва

Боже Оче, Изворе сваког добра, захваљујемо Ти за Јеванђеље које се преноси кроз векове и за све који су пре нас чували веру. Господе Исусе Христе, буди средиште наших питања, нашег богослужења и нашег живота. Душе Свети, научи нас да разликујемо истину од предрасуде, смирење од страха и љубав од равнодушности. Нека све што научимо постане милосрђе. Амин.

Још текстова о хришћанској вери и англиканској традицији: www.anglican.rs